

Ptaszycki, Stanisław

O akta konfederacji barskiej

Przegląd Historyczny 30/1, 183-194

1932-1933

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

MATERJAŁY

1. STANISŁAW PTASZYCKI

O AKTA KONFEDERACJI BARSKIEJ

Profesor Wł. Konopczyński w Encyklopedji Polskiej (V, II, str. 580) stwierdził, że Archiwum Generalności Konfederacji Barskiej zaginęło na Litwie. W ostatnich swych pracach nad dziejami Konfederacji wskazał, że zbiory polskie i zagraniczne posiadają obfity materiał do dziejów tej Konfederacji. Dla poezji wykorzystał je profesor Kolbuszewski i w r. 1928 wydał „Poezję Barską“ (Biblioteka Narodowa Serja I N. 1 (18), dając ocenę tego wydawnictwa, prof. Konopczyński zaznaczył, że po poezji czas na prozę barską. „Zebrałoby się jej na dobre trzy tomy, nie radzimy jednak wszystkiego ogłaszać *in extenso*. Wystarczy, gdy umiejętne i wytrawne pióro utrwali w autentycznym brzmieniu rzeczy cenne“ (Kwartalnik Historyczny, Roczn. XLV, 1931, str. 134). Sam prof. Konopczyński w wydawnictwach Polskiej Akademji Umiejętności ogłosił świeżo bardzo cenne Materiały do dziejów wojny konfederackiej 1768—1774 r. Kraków, 1931. Materiałów tych dostarczyły liczne archiwa i biblioteki polskie i obce. Z olbrzymiej masy materiałów, pochodzących z tych zbiorów, profesor Konopczyński ogłosił wybór najważniejszych akt historyczno-wojskowych. Wybór niezwykle ciekawy, rzucający bardzo wyraźne światło na ciężką pracę skonfederowanych, ich bezgraniczne poświęcenie dla ojczyzny, jak również cenne, nie zawsze przychyłne konfederatom, relacje obcych.

Losami akt Konfederacji w połowie roku 1931-go zajęła się także prasa codzienna. Dnia 2 lipca r. b. Wieczór Warszawski N. 188 podał wiadomość, że w Nicei P. Jerzy Burliga posiada oryginalne Akta Konfederacji

Barskiej; 27 tegoż miesiąca Ilustrowany Kurjer Codzienny w N. 205 w notatce bardzo gorącej, wskazującej na wielkie zainteresowanie się aktami Konfederacji, podał obszerniejszą wiadomość o kodeksie nicejskim p. Burligi. Okazało się, że kodeks ten był już dawniej znany polskim uczonym, póki jeszcze znajdował się w kraju, i zawiera nie akta Konfederacji, ale miscelanea, pomiędzy którymi są i pisma, tyżące się konfederacji, znane zresztą z odpisów w innych zbiorach, 5 września tegoż również roku „Ziemia Lubelska“ Nr. 240 podała wiadomość, że Dr. Juljusz Stanisław Harbut odnalazł Akta Konfederacji Barskiej w Nowym Jorku. Prof. Kolbuszewski określił wyzyskane przez niego rękopisy, jako powstałe w czasach późniejszych, po wypadkach barskich. Prof. Konopczyński w ocenie tego wydawnictwa słusznie zaznacza, że owe kopjarjsze spisywano równocześnie, często dla celów propagandowych. Myśmy w r. 1899 podali wiadomość o takim kopjarjszu, pochodzącym od Klemensa Branickiego, sporządzonym wprawdzie bezwarunkowo nie dla celów propagandowych, a wyłącznie dla potrzeb osobistych.

W bibliotece w Szczorsach, pow. Nowogródzki, założonej niegdyś przez Joachima Chreptowicza a znacznie powiększonej przez jego syna Adama, znajdował się rękopis Klemensa Branickiego, zawierający *Silva rerum* za czas od 13 czerwca r. 1763 do roku 1771. Rękopisy tej biblioteki ostatni właściciel Szczors hrabia Konstanty Chreptowicz-Buteniew w trosce o ich całość złożył jako depozyt w bibliotece uniwersytetu w Kijowie z zastrzeżeniem, że po otwarciu uniwersytetu w Wilnie zbiory szczorsowskie winny przejść do biblioteki uniwersytetu w Wilnie. W latach 1896/7 porządkowałem bibliotekę szczorsowską i wydałem Wiadomości krótkie o rękopisach. Najpierw po rosyjsku w wydawnictwie Moskiewskiego Towarzystwa Archeologicznego: *Trudy Archeograficzeskoi Kommissii Moskwskago Archeologiczeskago Obszczestwa* T. I r. 1896 a następnie w r. 1899 po polsku w *Księdze zbiorowej, poświęconej pamięci Adama Mickiewicza* p. t. *Z ziemi pagórków leśnych* Warszawa 1899, str. 294—314.

Podczas wojny Szczorse uległy wielkiemu zniszczeniu, zniszczony został i pałac, w którym mieściła się biblioteka. W Szczorsach właśnie Adam Mickiewicz pisał *Grażynę*.

Rękopis Branickiego składa się z 4 tomów:

I. Ma tytuł -- *Sekstern*, w którym immiscelanea pisać się zaczynają die 13 iunii 1763 anni. Głos za projektem dla zmniejszenia władzy kanclerskiej i hetmańskiej 8 iulii 1764 na sejmie konwokacji w Warszawie. Skarga pći panieńskiej do bogini Wenery na pewnego kawalera (*Wiersz* mocno drastyczny, nie mający (zdaje się) znaczenia historycznego). *Kopja manifestu dysydentów w Toruniu* 20 marca 1767. *List pana de Pannin do Repnina* 3 lutego 1767. *List króla do Repnina*. *Akt Konfederacji*

w Krotoszynie 27 maja 1767. List Repnina do Hylzena. Instrukcja posłom powiatu kowieńskiego na konfederację 13 iunii 1767. Demokryt i Heraklit. Wiersze treści politycznej. Akcesja do konfederacji Branickiego kasztelana Krakowskiego hetmana W. Kor. 21 iul. 1767.

II. In nomine Domini zaczynam różne wypisywać ciekawości die 4.7-bris 1767 anno w Białymstoku. Siedem psalmów, w których wolność polska czyni lamentacje pokutne nad upadkiem swoim. Kopja listu jednego z dyzunitów z Litwy do Goltza 26 iul. 1767. Rozmowa kawalera saskiego z senatorem polskim. Addytament wyroków nad biskupami ozięble broniącymi wiary podczas sejmu 1767 r. Mowa biskupa krakowskiego na sesji 13 października 1767 („Po tej mowie tejże nocy wzięty był biskup od wojsk moskiewskich pod areszt“). Vaticanium królestwa polskiego r. 1767. Manifest biskupa krakowskiego 13.8-bris 1767. Manifest Karola Chreptowicza na Sejm 1767 r. (Jest to protest przeciw wywiezieniu biskupów). Duma na wzięcie Sołtyka. Propozycje na radę senatu 24 mar. 1768 złożone z woli króla radzie podane.

Perekynczyk, komedia w trzech aktach. Scena gabinetowa w Warszawie. Osoby: Perekynczyk—Podoski prymas. Dobromyski—Sołtyk biskup krakowski. Przemodzki—X. Repnin. Żwawiecki—Zaluski biskup kijowski. Odstępski—Radziwiłł marsz. gen. konf. Zdradziecki—Brzostowski. Szczerzecki—Rzewuski, syn wojewody krakowskiego. Wykonywałski—Igielstrom. Żołnierze, moskale.

Ten tom dochodzi do roku 1769 i zawiera w ciągu dalszym różne pisma okolicznościowe, skierowane przeciwko moskałi.

III. Od r. 1769. Akta konfederacji krakowskiej 31 marca 1769, Sandomierskiej 6 apr. 1769. Konfederat życzliwy monarsze...

Kto zaś w głowie utkwiony ma rozumu kotek,
Koniecznie znać to musi żeś ty mądry ciotek.
Mądrześ zaczął zakrawać, dobrześ w pługu chodził,
Ale coż gdy twej pracy gbur Repnin przeszkodził.
Oj hultaj, tak cię mocno uchwycił za rogi,
Ześ z tronem i koroną padł pod carskie nogi...

Rozmowa prymasa Podoskiego z księdzem Przedwojewskim kapucynem. Manifest Krajewskiego przeciw Repinowi 1769 iun. 10. Akt konfederacji brzeskiej. List pisany z Wilna 1769. Memorjał prymasa podany Paninowi przez Krasińskiego dysydenta. Projekt deklaracji, która ma wyjść imieniem królewskim 1 iulii 1769. Deklaracja k-cia Wołkońskiego posła rosyjskiego w obronie Grabowskich. Wiersze przeciwko Grabowskiemu. Unja Korony z Litwą 7.8 bris 1769 (NB. Jest to niezawodnie to samo co mają Akta Konf. Gen. pod tąż datą ,zob. niżej).

IV. Akta konfederacji za rok 1770. Różne wiersze: Sen o pewnym balu. Geografia Kupidyna. Objaśnienie IKM-ci o teraźniejszych okolicznościach wojennych z gruntu odkryte roku 1770. Myśli czyli refleksje nad okolicznościami wziętych w Sielcach pp. Grabowskich w sianie ukrytych (NB. prawdopodobnie to te same myśli, które ma Kolbuszewski. Poezja Barska str. 197 Poz. 23). Manifest konfederacji przeciwko wszystkim czynnościom warszawskim a fatis Augusta III in decembri 1769 uczyniony. Wiersze: na przypadek pewnego strzelającego z łuka, który pannę postrzelił. Wiersz wielce trywjalny, jak i w I tomie. Skargi płci pięknej. Woły pstre. Rada przeciwko radzie patriotycznej. (Prawdopodobnie jest to uniwersał przestrzegający, aby nikt nie ważył się do rady patriotycznej łączyć, podany w Aktach pod 17 stycznia (zob. niżej). Jest to ostatni akt tego zbioru, po tem następuje adnotacja: Ogłoszona śmierć hetmana I. Kł. Branickiego 16 października 1771. Po tem дума dam warszawskich nad Reppinem. Przemowa na pożegnaniu ciała Branickiego w Bielsku. Na tem rękopis kończy się.

* * *

W czerwcu roku 1930 dokonana została rewindykacja rękopisów pochodzenia polskiego ze zbiorów dawnej Biblioteki Sztabu Głównego w Petersburgu. Zbiory te zostały przewiezione do kraju i przekazane Bibliotece Narodowej. Cały rewindykowany zbiór opisał ich zasłużony niezmordowany rewindykator Dr. Piotr Bańkowski (Archeion VIII, str. 129). Tam pod N XLVIII podał dokładny tytuł Akt Konfederacji Generalnej. Rękopis znał Korzeniowski i w swoich Zapiskach umieścił go pod L. 427. Rękopis ma tytuł:

Actorum Konfederacji Generalnej Koronnej i W. X-a Littę sprzymierzonych stanów pod łaską IW-o Imć Pana Michała Jana Hrabi *Paca*. Stty Ziółowskiego Generała Majora w Wojsku Littm Marszałka Konfederacji Litewskiej Glnego, razem nieprzytomność IW-o *Michała* na Krasnym Gutowie i Tuchowicach Korwina *Krasińskiego* Marszałka Konfederacji Glney Koronnej od dnia 27 Października 1769 aż do dnia 18 Aprila 1772. zastępującego, potym zaś pod łaskami obydwuch IWW Marszałków tak Koronnego jako i Litewskiego złączonych Narodów celebrującej się a za Sekretarji IW Imć Pana *Ignacego Bohusza Miecznika* Wileńskiego Sekretarza Konfederacji W. X. Litt. później Konsyljarza Konfederacji Wa Wileńskiego z Protokółów Oryginalnych.

Spisana i zarejestrowana.

Rękopis ten zawiera akta czynności Generalności od dnia jej ukonstytuowania w Białej 27 października 1769 roku aż do dnia przybycia do

kraju (18 kwietnia 1772 roku) marszałka jeneralnego Koronnego Michała Krasińskiego i regimentarza jeneralnego Joachima Potockiego.

Akta te, spisane przez Bohusza z oryginalnych protokółów i ułożone chronologicznie, dają dokładny obraz działalności administracyjnej Generalności. Podajemy sumaryusz tych akt, który wykazuje dzienną działalność Generalności. Do tego dołączamy bardzo znamienne odezwę ogłaszającą, o wyborze Szefów i Uniwersał ogłaszający, że generalna konfederacja jest ta sama, którą powszechnie zowią Barską.

SUMARJUSZ WSZYSTKICH TRANSAKCYJ W TEJ KSIĄŻCE ZNAJDUJĄCYCH SIĘ ZREGESTROWANY.

1769

- Październik 27. Elekcja IWW Cheffów Koronnych.
- „ 30. Uniwersał publikujący elekcją IWW Cheffów Koronnych.
- 9 bra 7. Unja Konfederacji Głnej Koronnej z Konfederacją Głną W. X. L.
9. Uniwersał ogłaszający Unją Konfederacji W. X. Lit. z Konfederacją Koronną.
Akces do Konfederacji.
Jurament przystępującym do Konfeder.
Jurament IWW Senatorów.
- „ 10. Wyznaczenie IWW Konsyljarzy do Rady Głnej.
- „ 16. Ordynans Wojsku Rzpltej komputowemu, aby komplet ludzi, gdzie i pod czyją władzą znajdują się tudzież broń, amunicją oręż dokładnie spisali rapport Pr. Generalności przysyłali.
- „ 27. Manifest de illegalitate Senatus Consilii et resultati contra publicum sprzymierzonej Rzpltej authem celebrati tum de nullitate naznaczonych poselstw do dworów zagranicznych.
- „ Pozwolenie wdztwom aby takowych, którzy imie Konfederatów na się biorąc rabunki łupiestwa i inne exorbitancje czynią łapali i karali.
- „ 28. Uniwersał oświadczający miastom Pruskim wszelką wdzięczność i że żywności wszelkie za gotowe pieniądze być mają dostawiane.

- „ Uniwersał obwieszczający Komisją Skarbową Warszawską ażeby ze wszystkimi do siebie należącymi officialistami, protokołami in spatio 4. niedziel przed Generalnością stawali.
- Xbra 1. Sancita
- „ 7. Uniwersał obwieszczający intendentów Skarbu Koron., aby żadnych podatków dochodów wybierać nieważyli się ani nikomu wypłacać.
- „ Approbacja Instrukcji IP. Lasockiemu przez IWW Cheków Barskich do N. Porty Ottomańskiej danej.
- „ Uniwersał przestrzegający o zdradę.
- „ 9. List Cyrkularny do IWW Marszałków cum Generalitate łączących się.
- 1770.
- Janu. 26. Uniwersał do WXLitt. ogłaszający zamknięcie wszelkich jurisdikcyj.
- „ Uniwersał zalecający Komendom czynienia pilną sprawiedliwość i karność oderwane zaś swywolne kupy kary i znoszenie godnych za Bandytów policzając.
- Febr. 12. Uniwersał ogłaszający bezpieczeństwo przejeżdżającym kupcom.
- Marca 3. Deklaracja przeciwko tym którzy różne rabunki łupieństwa czynią miasta wsie najeżdżają.
- „ Uniwersał oświadczający poddaństwu wszelki wzgląd i niezawodnej nagrody obmyślenie w czasie uspokojenia Rzpltej.
- „ 8. Uniwersał do wojska, aby Dywizją Bierzyńskiego pod swoją Komendę zabierali.
- „ 13. Uniwersał obwieszczający radę wojskową Warszawską aby in spatio Niedziel 5 tak w osobach swoich jako i z całą Kancelarją przed Głnością stawali.
- „ Dekret na Bierzyńskiego.
- „ Uniwersał obwieszczający Radę Skarbową Warszawską, aby in spatio Niedziel 5 ze wszystkimi Officialistami przed Głnością stawali.
- „ Dekret na Piotrowskiego, Janikowskiego, Lenartowicza i Wolskiego.
- „ Uniwersał publikujący Dekret Bierzyńskiego.
- April 3. Uniwersał oznajmujący obywatelom, iż żadna Komenda extorsji czynić, kontrybucji i furaków wybierać niepowinna, oprócz obroków i siana a to za pokazaniem

- ordynansu, inaczej zaś zbraniającym się pokazać ordynans nie tylko odmówić ale takowych jako hultai łapać i do najbliższych komend odsyłać są obligowani.
- „ 4. Dekret na IW. Dzierżanowskiego.
- „ Uniwersał Publikujący Dekret IW-o Dzierżanowskiego.
- „ Uniwersał do Xięstw Kurlandzkiego i Semigalskiego.
- „ Uniwersał tamże.
- „ Manifest Gravaminum przeciwko Familji Czartoryskich.
- „ 21. Uniwersał ogłaszający obywatelom okrucieństwa przez Moskwę w miasteczku Biczu poczynione tudzież zapraszający do związku konfederacji i strzeżenia się zdrađ.
- „ 26. Deklaracja wojskowym oświadcządzająca wszelką wdzięczność i zupełną nagrodę.
- Maja 14. Uniwersał przestrzegający obywatelów, aby się strzegli zdrady i nowych mających być knowanych spisków unikali i chronili się.
- „ Uniwersał oznajmiający wprowadzenie fałszywej mone-ty i zakazanie tej brania.
- „ Uniwersał obwieszczający komendy konf. tudzież oby-watelów, aby wszystkich takowych, którzy radą, zdra-đą, ponucą nadchnieniem, instygacją łączyli się i łączą z nieprzyjacielem, łapali i karali.
- Junii 11. Uniwersał ogłaszający obywatelom, iż *Glna Konfедера-cja nie jest inszą ani różną tylko taż sama i nieroz-dzielna, którą powszechnie Barską zowią*, że głową Konfederacji Koron.: niekto inszy jest tylko IW Kra-siński Marszałkiem Glnym Koronnym, IW Potocki Regimentarzem Glnym Koronnym.
- „ Uniwersał IW-o Marszałka Glnego Koron. ogłaszający pospolstwu wszelkie bezpieczeństwo i ucalenie mająt-ków ich.
- „ Uniwersał oświadcządzający obywatelom wszystkim ukrzywdzonym a wiernie z Konfe: stanom sprzymie-rzonym wszelką sprawiedliwość i zupełną w stanie uszczęśliwienia nagrodę, tym zaś którzy zdzierstwem i uciskiem ludu pospolitego bawią się imienia Konfe-deratów zażywają przyzwoitą bez żadnej klemencji deklarując karę.
- „ Uniwersał ogłaszający obywatelom, aby żadnych spis-ków, zjazdów, sejmików, elekcji poselstw et id tituli nieważyli się czynić.

- Iulii 16. Dyspozycja officialistom żupp Wielickich i Bochnia, aby sól suchedniowa według dispartymentu wdztw przychodząca wszystkim uniwersalnie wydawaną była.
- „ 27. Uniwersał oznajmiający tym, którzy beczkę soli af. 18 płacili resztę dodatku dopłacali.
- Augusta 9. Interregnum.
- „ Sublewacja dekretu IW Dzierżanowskiego.
- 7bra 7. Uniwersał do Im XX Opatów.
- „ Uniwersał nakazujący zamknięcie wszelkich Jurisdikcyj.
- „ Uniwersał do X-a Litt: uwiadamiający obywatelów, iż Wda Pomorski zakupiwszy broń w Gdańsku oręż do Litwy przewiózł, aby pilne na niego dając oko rekrutu niedozwalali.
- „ Uniwersał obwieszczający obywatelów, aby żaden kórejkolwiek bądź rangi i distinkcji nieważył się ludzi zaciągać i rekrutować bez wyraźnego na to od Głności pozwolenia.
- „ 25. Uniwersał do W-a Lubelskiego, aby żadnej elekcji nowego obierać Marszałka nieważyli się.
- 8bra 8. Uniwersał publikujący zdradliwe czynności IP Kossakowskiego.
- „ 22. Uniwersał obwieszczający obywatelów, aby za pierwszym odtąd ogłoszeniem w stanie uzbrojonego żołnierza stawać byli gotowi, i za wydaniami od swoich Marszałków uniwersałami z temiż łączyli się.
- „ List cyrkularny do IWW Senatorów zapraszający do czynienia akcessów do Konfederacji.
- „ 27. Uniwersał obwieszczający radę Skarbową Warszawską, aby żadnych dyspozycij wydawać nieważyla się owszem nakazujący aby in toto była zamkniętą.
- 1771.
- Januar 2. Uniwersał oznajmiający obywatelom uformowane na nowo niektóre projekta do zwiedzenia i zdradzenia narodu, przestrzegający strzeżenia się tak fałszywych kolorów, tudzież zapraszający senatorów do wspólnego związku i jednomyślności.
- „ 17. Uniwersał przestrzegający, aby *nikt nieważył się do rady patrijotycznej łączyć* tudzież delegacji w Litwie podejmować.
- Febr. 19. Uniwersał do W-a Płockiego, zakazujący zjazdów nowej elekcji marszałka.

- Mar. 27. Ordynacja dla Rady wojskowej.
 „ 28. Uniwersał, ogłaszający powiększenie rady wojskowej.
 Uniwersał, *ogłaszający Konfederacją Głną być jedną i wspólną z Konfederacją Barską.*
- Aprila 3. List cirkularny do IWW Senatorów zapraszający przyśpieszenia akcessów.
- Maja 7. Uniwersał, zapraszający obywatelów, aby przyśpieszać raczyli akcesa swoje do konfederacji sub rigore super retentes mającym być naznaczonym.
 „ 29. Uniwersał do województw Chełmińskiego, Malborskiego i Pomorskiego nakazujący aby podatki omnis generis tym tylko osobom którzy na to od marszałków swoich tychże wdztw umocowani będą wypłacali.
- Junii 23. List cyrkularny, upraszający obywatelów o założenie dobrowolnej kolekty dla więźniów w niewoli moskiewskiej będących.
- Julii 24. Sublewacja Bęklewskiemu służąca.
- Augus. 2. Uniwersał, ogłaszający obywatelom zepsucie żupp solnych przez Moskwę nieprzyjaciela.
 „ Uniwersał, zakazujący obywatelom ziemi Ciechanowskiej wszelkich zjazdów i elekcji nowego marszałka
 „ 27. Deklaracja favore IW-o Wereszczyńskiego marszałka Chełmskiego.
 „ Uniwersał do W-a Krakow., ogłaszający śmierć IW-o Joachima Czernego Chorążego Xięstw Zator, i Oświęcimskiego marszałka krakowskiego, w charakterze ministra do Turek posłanego zapadła, tudzież aby substituere innego mogli.
- 7bra 16. Uniwersał, ogłaszający sublewacją Kossakowskiego.
 8bra 9. List cirkularny do miast wszystkich wielkopolskich.
 „ 26. Uniwersał, ogłaszający deklaracją turecką.
 9bra 9. Uniwersał, ogłaszający komendantom aby w wojsku chronili się i dostrzegali zdrady.
 „ Uniwersał do prowincji Wieluńskiej, aby żaden z IPP. komendantów nieważył się z komor tejsze prowincji prowenienty odbierać bez wyraźnej asygnacji rady skarbowej.
 „ 15. Uniwersał do ziemi Przemyskiej, ogłaszający obywatelom aby drugiego marszałka obrali.
- Xbra 2. Deklaracja względem przywilejów favore kogożkolwiek po ogłoszonym Interregnum wyjednanych.
 „ 4. Uniwersał, ogłaszający eliminacją punktu z Interregnum.

- „ Uniwersał, publikujący deklaracją według przywilejów favore kogożkolwiek otrzymanych.
- „ 16. Uniwersał do ziemi Sochaczewskiej, ogłaszający obywatelom, aby nowego marszałka substituere raczyli.
- „ 24. Manifest IW-o Puławskiego marszałka Łomżyńskiego. Przestroga dla Narodu prawdziwego patrioty przeciwko fałszywej patriotycznej warszawskiej radzie.
- 1772.
- Januar 24. Uniwersał, oznajmujący IWW komendantom, aby z dóbr ekonomicznych stołowych, quocunque nomine starostw, z dóbr duchownych z dziesięciu osiadłości jednego rekruta dostawiać nakazywali.
- Febr. 22. Manifest IW Międzyńskiego marszałka Bełzkiego.
- April 18. Uniwersał, ogłaszający narodowi przybycie IW-o marszałka Głnego Koronnego, i IW regimentarza koronnego z kraju tureckiego.
- „ Ogiłoszenie IW Regimentarza Głnego Koronnego iżę odtąd wszystkie ordynanse i dyspozycje wojskowe pod jego imieniem wychodzić będą.

II.

I. M. I. Roku Pańskiego 1769 d. 27 Października. Elekcja IWW. Cheffów Koronnych.

W tak krytycznym i nieszczęśliwym czasie, kiedy Ojczyzna skołatana, nateżonym a coraz bardziej wykonywanym przez wojsko rosyjskie prześladowaniem w groźliwej i wraz dopełnianej wolnego Narodu zgubie, którą w swej srogości i zapamiętałości wojsko rosyjskie zamyśliwszy zysciło i dokonało, jako świadczy *Manifest* IW IP. Michała Hieronima na Krasnym Gutowie i Tuchowiczu Korwina *Kraśnińskiego* Podkomorzego województwa mazowieckiego, ziemi różańskiej, opinogurskiego starosty rotmistrza znaku pancernego w wojsku Koronnym *Konfederacji Ziemi Ciecchanowskiej Marszałka* zanesiony i uczyniony, który widząc jak *Moskwa z gwałtu* w gwałt postępując *od aktu konfederacji radomskiej* otoczywszy wojskiem na tejsze konfederacji marszałków, i jegoż samego, podpisy na wszystkich ogulnie przymusem wycisnęła, na co zaraz chcąc quemvis actum religioni et libertati contrarium initum uczynić publicznie zażalił się, i w tym punkcie *imieniem ziemi swojej skonfederowanej laskę w Barze podniósł*, któż teraz nieprzyzna moc wszechmocnego rządcy a dźwigający nas już z ostatniej toni ręki Jego nie ujrzy, czyli na dawne czyli

na terazniejsze spojrzawszy gwałtowności kiedy do wspólnego ratowania się wszystkich najprzykrzejszych i najgrubszych a zwyczajem tylko tyrańskim praktykowanych, taż *wyuzdana złośliwość wojska rosyjskiego* niedopuszczenia zażywała sposobów, kiedy po województwach, ziemiach i powiatach też wojsko rosyjskie jak tylko dowiedzieć się i zastyszeć mogło o cnotliwych obywatelach (których nietak swego jak powszechnego dobra raziła dotkliwość) a ztąd do zbawiennego związku Konfederacji dążyć zamyślających lub przynajmniej na stan swój przez jarzmo tegoż wojska rosyjskiego włożone użalających się, zaraz tam najspieszniejszym krokiem zdążywszy w substancjach sposobem rozbójniczym wydziaływało zniszczenie; na osobach w kraju tylko swoim przyzwoite a nie w narodzie wolnym wykonywało ukaranie, z tej fatalnej toni przecinając wszelkie podniesienia się nadzieje, przecież Pan zastępów podał nam choć w mniemaniu wojska rosyjskiego już trzymających jak za swoich więźniów i niewolników sposób ratowania ojczyzny, praw, wolności ubezpieczających, a najszczególniej wiary S. Katolickiej Rzymskiej, gdy *wszystkie województwa, ziemie* i powiaty zbudzeni gorliwością wiary S., miłością ojczyzny aby krwią przodków zapracowana wolność w sprośną nie poszła niewolą *wzięły się do tego* (który ex iure naturą każdemu wolnemu narodowi jest in extremis pozwolony) *związku Konfederacji*, i z pomiędzy siebie nas obrały marszałków, a tak *my marszałkowie równie* jak cały naród powszechną tchnięci boleścią złączeni i zgromadzeni wraz z konsyliarzami *na miejsce Biała* zapatrzywszy się na to że pod *laską IW-o Michała Hieronima Krasieńskiego* Podkomorzego Różańskiego, ziemi Ciechanowskiej konfederacji marszałka wiele województw (zgromadziło) się, z których marszałkowie konfederacji jedni zabici, drudzy w niewolą wzięci, oraz zapatrzywszy się na upewnienie i od tych którzy z różnych przeszkód nieprzyjaciela z nami przytomni być nie mogą, a jednostajne myśli i intencje skłaniają przez delegowanych *wota dając na marszałka glnego IW-o Imc Pana Michała* na Krasnym Gutowie i Suchowiczu Korwina *Krasieńskiego* Podkomorzego W-a Mazowieckiego, ziemi Różańskiej, Opirogórskiego starosty, rotmistrza znaku pancernego w wojsku koronnym konfederacji ziemi Ciechanowskiej Marszałka. A Regimentarza jeneralnego IW. Imc Pana Joachima Karola Potockiego Podczaszego W. X. Lit., Trembowolskiego starosty, rotmistrza znaku pancernego w wojsku koronnym, generała leutnanta, cheffa regimentu komenderującego kawalera orderu Orła białego, województwa Braclawskiego konfederacji marszałka, mężów w ojczyźnie znakomitych cnotą i zasługami dystyngowanych, wiarę S. Rzymską Katolicką i wolność z hazardem życia i fortun utrzymujących tak *zaraz akt konfederacji glniej koronnej na sesji pierwszej w Białej die 27 października* spisać postanowiliśmy i porządek secundum formalitatem uczyniliśmy, *tudzież* za zdaniem nas marszałków

i konsyljarzów z rady naszej mieć chcemy ażeby IW. IP. Joachim, Szwarzemberg z Witawic Czerny generał major wojsk koronnych, chorąży księstwa zatorskiego i oświęcimskiego a marszałek w-a krakowskiego, którego z cnót i przymiotów wysokich województw jak kochającego ojczyznę, a dla niej fortunę zdrowie widząc hazardującego obrało. Pierwszy ex turno w nieprzytomności marszałka generalnego IWo Michała Korwina Krasieńskiego podkomorzego Różańskiego, którego codziennie spodziewamy się uniwersałem swoim całą Koronę Polską i wszystkie stany o aktualnych, stwierdzeniu elekcji IWo marszałka i regimentarza koronnych, generalnych oraz obwieścił i publikował, który to obowiązek włożony rękami własnymi podpisawszy w akta konfederacji i koronne wpisać zlecamy. *Działo się w Białym*. Dnia dwudziestego siódmego października miesiąca roku 1769. (str. 1—3).

III.

Str. 125. Dnia 11 Junii 1770. *Uniwersał* ogłaszający obywatelom, iż Generalna Konfederacja nie jest inszą ani różną tylko taż sama i nierozdzielna, którą powszechnie Barską zowią, że głową Koronnej konfederacji nie kto inszy jest tylko JW. Krasieński marszałkiem Generalnym koronnym, JW. Potocki Regimentarzem Generalnym Koronnym.

My stany etc. wydanemi tylokroć do kraju uniwersałami uczynionemi posłom naszym deklaracjami staraliśmy się ostrzec publicum, iżby chytra i przemyślna na uszkodzenie interesom ojczyzny polityka wspaczne rzeczom dając tłumaczenie nie reprezentowała płonnie jakoby rozłączone dwie a w sobie różne generalności mieniać być w Polsce jedną pod naszym imieniem, drugą pod imieniem JW. Hrabi Krasieńskiego, przeto na dowód, że generalna konfederacja w Polsce nie jest różną i nie jest inszą tylko taka sama i nierozdzielna, którą *powszechnie Barską zowiemy*, że głową koronnej konfederacji nikogo nie mamy innego tylko szczególnie JW. Krasieńskiego Marszałkiem, JWIP. Potockiego Regimentarzem Generalnymi, że intencje nasze są jednomyślne, że cele i tchnienia nasze są wspólne, odebrany i do nas przysłany od tychże braci i pierwszeństwem zaszczyconych uniwersał słowo w słowo w niniejsze nasze umieszczamy oznajmienie... Następuje uniwersał Krasieńskiego i Joachima Karola Potockiego.